Creixement i organització

Qui decideix què es produeix, com i per a qui. Tot el que cal per a contestar el qüestionari d'esta situació i per a defendre l'informe comparat.

1 Les tres preguntes

qüestionari 1 i 2

Tota societat, siga com siga, ha de respondre les **tres preguntes de Samuelson**:

Què produir?	En què es gasten uns recursos limitats: més aliments o més armament, més habitatge o més cotxes.
Com produir?	Amb quines tècniques: més treball o més màquines, energia renovable o fòssil. Decideix l'eficiència, el repartiment de l'esforç i l'impacte ambiental.
Per a qui produir?	Com es reparteix el que s'ha produït: per mercat, per planificació pública, per tradició o per una barreja.

Les tres estan **connectades**: el que es produeix condiciona com es produeix; com es produeix decideix qui se'n beneficia; i el repartiment de la renda torna a decidir què es demanda i, per tant, què es produeix.

SISTEMA ECONÒMIC

És el **conjunt d'institucions** amb què una societat respon les tres preguntes: qui és propietari dels mitjans de producció, qui pren les decisions i com es coordinen. El mercat **no és un fet natural**: és una manera històrica d'organitzar la producció, i n'hi ha d'altres, amb costos i beneficis diferents.

2 Els tres sistemes econòmics

qüestionari 3 a 7

	MERCAT (CAPITALISTA)	PLANIFICACIÓ CENTRAL	MIXT
Qui decideix	Milions de decisions individuals coordinades pels **preus**.	Una **autoritat central**, amb plans que fixen produccions i sovint preus i salaris.	El mercat com a mecanisme principal, amb **intervenció pública correctora**.
Propietat	Privada dels mitjans de producció.	Pública o col·lectiva.	Privada, amb un sector públic important.
Pilars	Propietat privada, lliure iniciativa i competència.	Pla, propietat estatal i control administratiu.	Mercats regulats, béns públics i redistribució.
Avantatges	Eficiència en l'assignació, incentius a innovar, llibertat econòmica i resposta ràpida als canvis.	Es poden orientar recursos a objectius col·lectius, control de les desigualtats i acumulació ràpida en fases inicials.	Aprofita els incentius del mercat i en corregeix les fallides i les desigualtats.
Inconvenients	Desigualtat, crisis i cicles, fallides de mercat i deteriorament ambiental si els preus no recullen els costos socials.	Sense preus lliures falta informació; incentius febles, escassetat crònica de béns de consum i, sovint, restriccions a la llibertat.	La discussió és de **grau**: quanta intervenció, on i com.
Exemples	Cap economia real pura; els EUA s'hi acosten més.	URSS (1922-1991), la Xina anterior al 1978, Corea del Nord.	Espanya, Alemanya, França, el Japó... en proporcions diferents.

LA MÀ INVISIBLE · ADAM SMITH, 1776

Si un bé escasseja, el **preu puja**; el preu alt atrau més productors i fa que part dels consumidors se'n vagen; l'equilibri es restableix. Els preus són **senyals** que coordinen sense que ningú dirigisca res.

EL PA DE MOSCOU

Un preu fixat per decret durant dècades deixa de transmetre informació: no diu si en falta o en sobra. El resultat va ser desabastiment i pa subvencionat usat per a alimentar el bestiar. **Sense preus lliures, ningú sap què cal produir.**

Per a comparar-los, tres criteris: **eficiència** (traure el màxim dels recursos), **equitat** (com de just és el repartiment) i **llibertat** (quant decideix cadascú). Cap sistema guanya en els tres alhora: eixa tensió és la unitat sencera.

3 L'economia mixta i el sector públic

qüestionari 8 a 10

És el model dominant hui. El debat polític actual no és mercat pur contra planificació pura, sinó **quin grau d'intervenció** és desitjable i amb quines fórmules.

FUNCIÓ DEL SECTOR PÚBLIC	EXEMPLE
Regular els mercats	Defensa de la competència, protecció del consumidor, normativa laboral i ambiental.
Proveir béns públics i preferents	Defensa, justícia i infraestructures; educació i sanitat.
Redistribuir la renda	Impostos progressius, transferències i serveis públics universals.
Estabilitzar l'economia	Política fiscal i monetària davant d'una recessió.

VEUS EN DESACORD

Smith (1776): el mercat assigna millor que cap planificador; l'Estat ha de garantir la propietat, la justícia i els béns públics bàsics. **Keynes (1936):** en les recessions l'Estat ha d'estabilitzar l'economia amb despesa pública i política monetària activa. Hui cap economia és 100 % una cosa ni l'altra: totes són mixtes, i on està l'equilibri continua sent discutit.

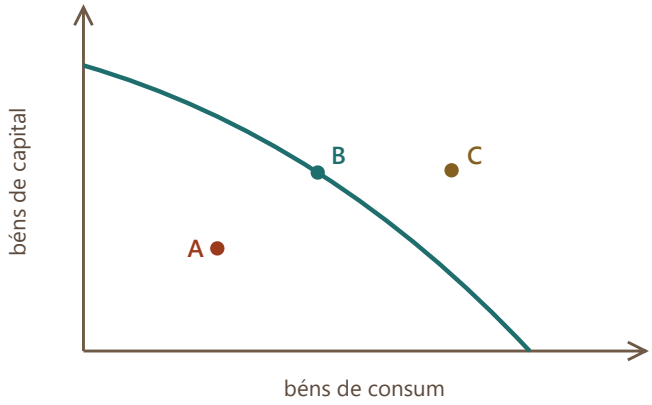
4 La frontera de possibilitats de producció

qüestionari 11 i 16

La **FPP** dibuixa les combinacions **màximes** de dos béns que una economia pot produir si usa tots els recursos que té amb la tecnologia d'ara. És el dibuix de l'escassetat: tot alhora, no.

- **Dins (A)** — es produeix menys del que es podria: recursos aturats o mal aprofitats. És un punt **ineficient**.
- **Sobre (B)** — **eficient**: no es pot produir més d'un bé sense produir menys de l'altre.
- **Fora (C)** — **inassolible** hui. Només s'hi arriba si la frontera es desplaça.

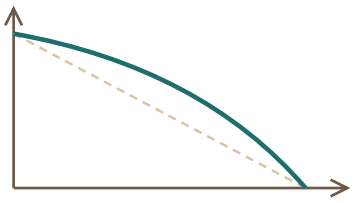
El **pendent** de la frontera en cada punt és el **cost d'oportunitat**: de quant del bé de l'eix vertical cal desprendre's per a guanyar una unitat del bé de l'eix horitzontal.

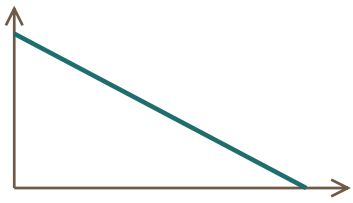
Passar de **A** a **B** no és créixer: és deixar de malgastar recursos. Créixer és arribar a **C**, i això vol dir moure la frontera.

La forma de la frontera: còncava, recta o convexa

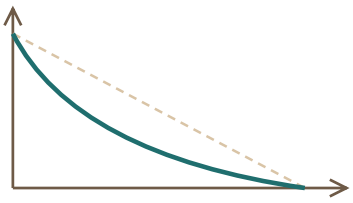
La forma no és un detall del dibuix: diu **com canvia el cost d'oportunitat** a mesura que es traslladen recursos d'un bé a l'altre.

còncava · cap a fora
cost creixent · el cas normal

recta
cost constant

convexa · cap a dins
cost decreixent · cas rar

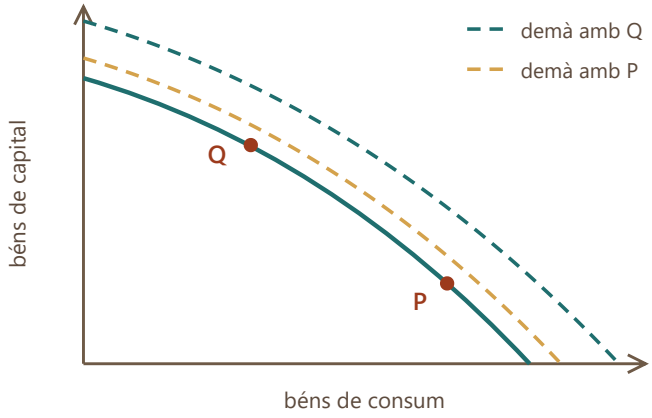
El traç discontinu és la recta que uneix els dos extrems: serveix per a veure cap a on es doblega la frontera. **Còncava** és el cas normal — els recursos estan especialitzats i no valen igual per als dos béns, així que cada unitat extra d'un bé en costa cada vegada més de l'altre. **Recta** quan els recursos són perfectament intercanviables entre els dos usos: és el supòsit de l'exercici 16 del qüestionari, i per això allí el cost d'oportunitat no canvia. **Convexa** és molt rara: exigiria que produir més d'un bé el fera cada vegada més barat, cosa que només passa amb economies d'escala molt fortes.

Consumir hui o produir per a demà

Els **béns de capital** —màquines, naus, infraestructures, formació— no es consumeixen: serveixen per a produir-ne més demà. Dedicar-los recursos vol dir **consumir menys hui**.

Per això el punt que una economia tria sobre la frontera d'enguany decideix on estarà la frontera d'ací a deu anys. El creixement no és gratis: **es paga en consum present**.

> TAMBÉ POT ANAR CAP ENDINS
>
> Una guerra, un desastre natural o el capital que s'abandona i no es reposa destrueixen capacitat productiva: la frontera es desplaça **cap a l'origen**. Créixer no és inevitable.

Els dos parteixen de la **mateixa** frontera. **P** produeix molt consum i poc capital; **Q**, al revés. D'ací a deu anys la frontera de Q és molt més gran — i la gent de P haurà viscut millor durant eixos deu anys.

5 El creixement econòmic

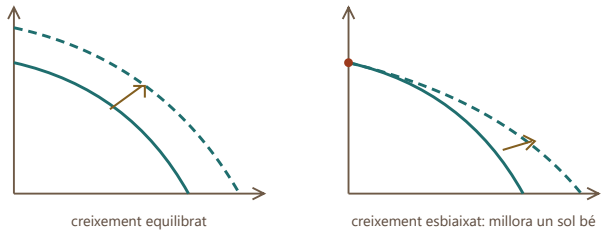
qüestionari 11 i 12

Creixement econòmic és l'augment de la capacitat de produir béns i serveis: en el gràfic de la FPP, **desplaçar la frontera cap a fora**. El que abans era inassolible passa a ser possible. No és moure's per la frontera: això només és canviar de combinació.

$$\text{taxa de creixement} = (PIB_1 - PIB_0) / PIB_0 \times 100$$

$$\text{PIB per capita} = PIB / \text{població}$$

Si la població creix més que la producció, el PIB puja i el **PIB per capita baixa**.

A la dreta, la millora afecta només un bé: la frontera **gira** sobre l'altre eix i el cost d'oportunitat canvia. És el que ha passat a Espanya amb l'agricultura i els serveis.

Factors del creixement

- **Treball** — quanta gent treballa i amb quina formació (**capital humà**).
- **Capital físic** — màquines, infraestructures, edificis.
- **Recursos naturals** — terra, energia, aigua.
- **Tecnologia** — produir més amb els mateixos recursos: és el factor decisiu a llarg termini.
- **Institucions** — seguretat jurídica, contractes que es compleixen, administració que funciona.

6 Creixement no és desenvolupament

qüestionari 13 i 14

Creixement: es produeix més. **Desenvolupament**: millora de veritat la vida de la gent — salut, educació, igualtat, seguretat, sostenibilitat. Una economia pot créixer i no desenvolupar-se: si tot el creixement va a poques mans, si esgota els recursos o si no arriba als serveis bàsics.

Per què el PIB per capita no basta

- És una **mitjana**: no diu com es reparteix (això ho mira l'**índex de Gini**).
- No compta el treball no remunerat ni el voluntariat.
- Suma activitats que destrueixen recursos o salut com si foren riquesa.
- No mesura salut, educació, temps lliure ni qualitat ambiental.

IDH	QUÈ MESURA
Renda	RNB per capita: recursos disponibles.
Salut	Esperança de vida en nàixer.
Educació	Anys d'escolarització.

> DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE
>
> Satisfer les necessitats d'hui **sense comprometre** la capacitat de les generacions futures de satisfer les seues. El conflicte és real: el creixement ràpid a curt termini sovint es paga amb recursos i clima. Són els ODS 8, 12 i 13.

! Els cinc errors que més es repeteixen

- Dir que Espanya és una economia de mercat «pura». **Totes** les economies reals són mixtes.
- Confondre **créixer** amb **desenvolupar-se**, i PIB total amb PIB per capita.
- Explicar la planificació central només dient que «no funciona»: el problema concret és la **informació** que els preus lliures transmeten i el pla no té.
- Jutjar un sistema amb un sol criteri. Cal parlar d'**eficiència, equitat i llibertat**.
- Dibuixar el creixement movent-se per la frontera. El creixement la **desplaça**.

7 Vocabulari mínim

Sistema econòmic	Conjunt d'institucions amb què una societat respon les tres preguntes.
Mà invisible	Els preus coordinen les decisions sense cap planificador.
Planificació central	Una autoritat fixa produccions i, sovint, preus i salaris.
Economia mixta	Mercat com a mecanisme principal amb intervenció pública correctora.
Bé preferent	Bé que el sector públic proveeix perquè considera que tothom n'ha de tindre: educació, sanitat.
Estat del benestar	Variant d'economia mixta amb serveis universals i despesa social alta.

FPP	Frontera de possibilitats de producció: combinacions màximes de dos béns amb els recursos i la tecnologia d'ara.
Cost d'oportunitat	Allò a què es renuncia en triar. En la FPP és el pendent: còncava, cost creixent; recta, constant.
Béns de capital	No es consumeixen: serveixen per a produir-ne d'altres. Més capital hui, frontera més gran demà.
Creixement econòmic	Augment de la capacitat productiva: la FPP es desplaça cap a fora.
Capital humà	Formació, salut i experiència del factor treball.
Desenvolupament	Millora de les condicions de vida, no només de la producció.
Índex de Gini	Mesura de la desigualtat: 0 és repartiment total, 1 és concentració total.